

Monogràfic
«Noves perspectives per a l'ensenyament-aprenentatge
de la gramàtica: cap a una gramàtica pedagògica»
coordinat per Mariona Casas-Deseures i Llorenç Comajoan-Colomé

INTRODUCCIÓ

Un dels debats més vigents sobre l'educació lingüística al segle XXI és la relació entre el saber gramatical i el domini de l'ús de la llengua. Les recerques en l'àmbit de la didàctica de les llengües, tant primeres com segones, mostren que ajudar l'aprenent a construir coneixement gramatical pot contribuir a millorar els seus usos lingüístics. Així doncs, l'interrogant sobre si cal ensenyar gramàtica o no ha quedat obsolet, i l'atenció ha anat dirigida a preguntes com les següents: quina gramàtica cal ensenyar?, com cal ensenyar-la?, quan s'ha d'ensenyar? i quins són els resultats de la implementació d'estratègies diverses per ensenyar gramàtica?

El monogràfic que presentem té com a objectiu actualitzar el coneixement acadèmic al voltant de l'ensenyament-aprenentatge de la gramàtica des d'una perspectiva internacional amb la voluntat d'avançar cap al disseny d'una gramàtica pedagògica de la llengua catalana. El focus del volum no és la descripció gramatical, sinó els diferents aspectes que intervenen en el procés d'ensenyament-aprenentatge de la gramàtica, que han de condicionar necessàriament el disseny d'una gramàtica pedagògica moderna. En concret, presentem una visió de l'ensenyament-aprenentatge de la gramàtica que gira a l'entorn de la interrelació dels aspectes principals que intervenen en el fet didàctic: els aprenents (i els seus processos de construcció de coneixement gramatical), els docents (i les seves creences sobre l'ensenyament de la gramàtica) i les metodologies per dissenyar i implementar una gramàtica pedagògica (depenent dels objectius, marcs teòrics i la conjuntura socioeducativa).

En primer lloc, l'article de Mariona Casas-Deseures (Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya), Carme Durán (Universitat Autònoma de Barcelona) i Xavier Fontich (Universitat Autònoma de Barcelona) situa el focus en els aprenents i en com construeixen el coneixement sobre una noció gramatical concreta: el verb. S'hi presenten tres treballs, que descriuen el procés d'aprenentatge que alumnes de primària i de secundària segueixen a l'hora d'aprendre continguts concrets vinculats

---

amb el verb: el valor retrospectiu del temps verbal del present, la conceptualització del mode verbal i la complementació verbal. L'article posa l'èmfasi en les estratègies que els aprenents desenvolupen i els obstacles que han de superar per desenvolupar un raonament gramatical. Dels resultats es desprèn que determinades intervencions didàctiques (basades en la interacció, entre iguals i amb el suport del docent) afavoreixen el desenvolupament d'activitat metalingüística i que aquesta activitat pot ajudar els aprenents a connectar el saber gramatical amb els usos lingüístics.

El treball de Núria Bastons (Departament d'Ensenyament, Generalitat de Catalunya), Llorenç Comajoan-Colomé (Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya), Oriol Guasch (Universitat Autònoma de Barcelona) i Teresa Ribas (Universitat Autònoma de Barcelona) se centra en l'altre agent protagonista de l'activitat didàctica: els docents, concretament en les concepcions que tenen sobre l'ensenyament de la gramàtica a l'aula. L'article presenta dos estudis que, mitjançant qüestionaris a docents que ensenyen llengua a infants i joves (primària i secundària) i a adults (a Catalunya i a l'exterior), evidencien que hi ha una gran diversitat de creences al voltant de com pensen que ensenyen la gramàtica o com haurien d'ensenyar-la. Els resultats mostren que els ensenyants, en gran part, comparteixen una base conceptual sobre com s'ha d'ensenyar la gramàtica, però a l'hora de la implementació a l'aula hi ha una dispersió considerable d'actuacions didàctiques (de pràctiques memorístiques a interacció reflexiva). Aquests resultats es relacionen amb algunes variables com la formació, els anys d'experiència o el context de docència.

Des d'una òptica internacional, el tercer article d'aquest monogràfic, que signa Hossein Nassaji (University of Victoria, Canadà), supera el debat sobre si cal centrar l'ensenyament de la gramàtica en les formes o en els significats i advoca per les propostes metodològiques que, en els últims anys, defensen combinar el focus en la forma amb la negociació de significat. Nassaji fa un repàs a les diferents opcions que hi ha per integrar l'ensenyament de la gramàtica sense perdre el focus comunicatiu i presenta evidències empíriques dels resultats obtinguts en la implementació d'aquestes propostes. L'article és d'interès per a les persones que vulguin implementar un enfocament comunicatiu (en l'ensenyament de llengües a infants i adults) sense sacrificar l'ensenyament de la gramàtica i alhora sense caure en els vells errors dels enfocaments anomenats tradicionals.

Al quart treball d'aquest monogràfic, Marie Nadeau (Université du Québec à Montréal) ens convida a conèixer el procés de disseny i implementació de la *gramàtica renovada* en el context de l'ensenyament primari i secundari al Quebec francòfon. L'article descriu les diferències entre la gramàtica escolar tradicional i la renovada i

---

se centra en les dificultats que implica desplegar una nova gramàtica per a l'escola, tant des de l'àmbit curricular (documents legals, currículums) com des del nivell del treball a l'aula. L'article de Nadeau és un bon exemple de la quantitat de temps i esforç necessaris per tal de dur a terme canvis en l'ensenyament i aprenentatge de la gramàtica i alhora demostra que en la implementació d'una nova gramàtica la formació del professorat és cabdal.

Al següent article, Anna Camps (Universitat Autònoma de Barcelona) i Marta Milian (Universitat Autònoma de Barcelona), coneixedores de l'experiència quebequesa, caracteritzen com hauria de ser una gramàtica per a l'ensenyament, és a dir, una *gramàtica pedagògica*. Darrere d'aquesta denominació hi ha subjacents conceptes diversos i, sovint, poc definits, però les autores entenen la gramàtica pedagògica en una triple dimensió: com un referent de les normes socials en l'ús de la llengua, com un marc de referència per a la construcció d'estructures sintàctiques que el sistema de la llengua permet i com a instrument impulsor de la selecció d'aquestes estructures en funció de l'orientació discursiva de l'enunciador. Per a Camps i Milian, per tal que una gramàtica esdevingui una eina útil per al coneixement i la reflexió en les situacions d'aprenentatge escolar, cal que atengui les formes verbals des dels punts de vista pragmàtic, semàntic i formal, abordi el progressiu coneixement de les nocions gramaticals i la seva seqüenciació, promogui el coneixement sistemàtic dels conceptes gramaticals i faciliti l'enllaç entre aquests coneixements sistemàtics i l'ús de la llengua. En síntesi, ha de ser un instrument que promogui la reflexió i faciliti els procediments per arribar al coneixement gramatical, que és, en definitiva, l'objectiu bàsic de l'ensenyament i l'aprenentatge de la gramàtica.

Finalment, Carmen Rodríguez-Gonzalo (Universitat de València) i Felipe Zayas, partint d'un marc teòric semblant al de l'article de Camps i Milian, i també coneixedors de la implementació de la *gramàtica renovada* quebequesa, fan una proposta concreta en relació amb l'adjectiu per a una gramàtica escolar del castellà. Els autors examinen quins coneixements teòrics estan disponibles sobre aquesta noció, exploren quin tractament té en els llibres de text i també com es treballa aquesta noció a l'aula. A partir d'aquesta anàlisi, valoren la rellevància dels continguts gramaticals associats a l'adjectiu i proposen algunes vies alternatives de treball a l'aula més apropiades per a l'ensenyament i l'aprenentatge de l'adjectiu.

En resum, creiem que els sis treballs que configuren aquest monogràfic contribueixen a enriquir el debat sobre l'ensenyament-aprenentatge de la gramàtica tenint en compte els diferents factors que hi intervenen i atenent a una mirada internacional. Les conclusions dels sis articles coincideixen en el fet que cal abordar l'ensenyament-

---

aprenentatge de la gramàtica des d'una perspectiva holística que inclogui els elements del triangle didàctic i les seves interrelacions: els aprenents, els docents i l'objecte d'ensenyament-aprenentatge (la gramàtica), i que aquesta relació didàctica vinculi el coneixement lingüístic amb els usos discursius. Esperem que la lectura d'aquest monogràfic sigui profitosa i que contribueixi a avançar en el camí d'ensenyar i aprendre llengües.

MARIONA CASAS-DESEURES

Grup de Recerca en Educació, Llenguatge i Literatura (GRELL)

Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya

mariona.casas@uvic.cat

ORCID 0000-0002-3992-5540

LLORENÇ COMAJUAN-COLOMÉ

Grup de Recerca en Educació, Llenguatge i Literatura (GRELL)

Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya

llorenc.comajoan@uvic.cat

ORCID 0000-0001-9815-6748